

Intervisiemethodiek Avontuur van de held

*Al het nieuwe zal voortkomen uit datgene waarvan je nu onwetend bent
(Clifford Scott, Who is afraid of Wilfred Bion)*

Korte beschrijving van de methode

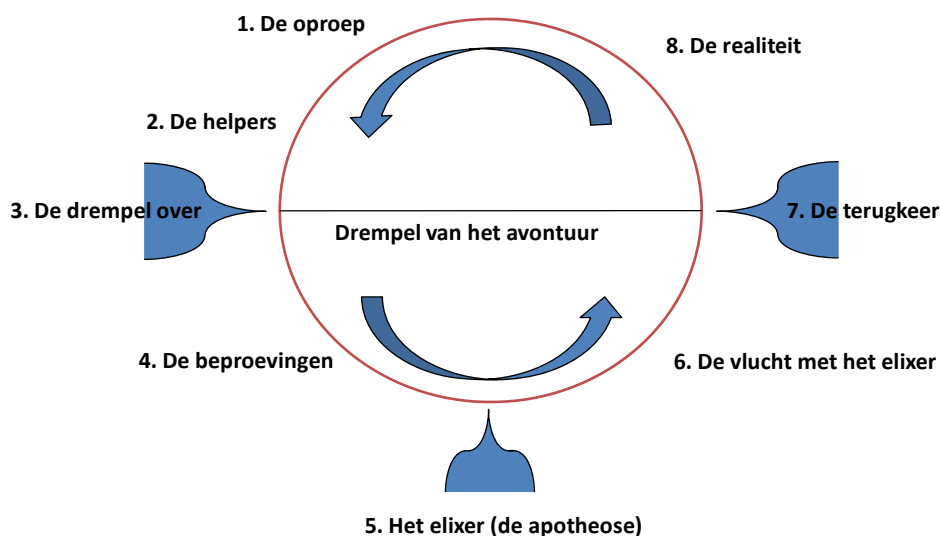
De intervisiemethode 'Avontuur van de Held' is gebaseerd op de metafoor die bekend staat als 'de weg van de held'. Daarin staan twee elementen centraal: om een groter belang te dienen dan jezelf is het noodzakelijk om in de wereld van 'wat mogelijk is' een nieuwe of aanvullende waarde op te halen en daarnaast de verantwoordelijkheid te nemen om deze nieuwe waarde toe te voegen aan je team, je organisatie, de gemeenschap.

Joseph Campbell heeft deze reis in zijn boek 'De held met de 1000 gezichten' beschreven en in een aantal herkenbare fasen uitgewerkt. De weg van de held en de onderscheiden fasen vormen een archetypisch patroon dat is terug te vinden in veel religies, sprookjes en oeroude mythen. Een mooi voorbeeld hiervan is de Leeuwenkoning, een modern sprookje¹.

Als de oude leeuwenkoning Mufasa doodgaat, komt zijn kwade broer Scar op de troon terecht en dit leidt tot zware tijden in het rijk der dieren. De zoon van Mufasa, de nog jonge leeuwenkoning, is gevlucht. Hij geniet van het leven (hakuna matata!) en heeft zijn verleden weggestopt. Maar dan, na stevig aandringen, gaat hij toch terug. Hij gaat zijn avontuur aan, krijgt flinke beproevingen voor de kiezen en vindt in zichzelf de kracht om uiteindelijk Scar te verslaan, de kwade broer van zijn vader. Dat maakt hem de nieuwe, ware leeuwenkoning.

Het avontuur van de held kent de volgende fasen, in een plaatje uitgewerkt²:

Avontuur van de held

¹ De leeuwenkoning (Lion King) is een sprookje van Walt Disney; Ton van der Kroon plaatst dit in het licht van het heldenverhaal in zijn boek 'De terugkeer van de koning' (1996).

² Dit plaatje is overgenomen uit het boek van Joseph Campbell (De held met de duizend gezichten) (2006).

Toelichting van de fasen in het avontuur:

1. De oproep: het avontuur lonkt. Gaat de held het avontuur aan of niet?
2. De helpers: de held kent interne en externe helpers op zijn tocht.
3. De drempel over: als de held voldoende kracht/ vertrouwen heeft verzameld stapt hij over de drempel van het avontuur; het onbekende tegemoet.
4. De beproevingen: de held vindt beproevingen op zijn pad.
5. Het elixer: de held steelt het elixer (dit begrip wordt hieronder toegelicht).
6. De vlucht: de held vlucht met het elixer
7. De terugkeer: de held keert terug met het elixer in de realiteit
8. De realiteit: de held leert het elixer toe te passen in de realiteit

Wat is een elixer? Het elixer wordt in sprookjes ook wel weergegeven als de schat. Plato spreekt over de essentie. Eerder in deze tekst is ook het begrip 'waarde' gebruikt als omschrijving van het elixer. In deze methode betekent het elixer een beter begrip van een situatie en van wat daar nodig is om het samenwerken of samenleven te verbeteren. Het is een inzicht, een andere kijk of een wijze les die in de praktijk kan worden toegepast. Dat is de opbrengst van het avontuur.

Een voorbeeld:

Een deelnemer aan een intervisie met de Avontuur van de held methodiek kreeg als elixer een bijl. De aanvankelijke associatie met de bijl was negatief. Bij het doorspreken van de case die als aanleiding diende voor de intervisie kwamen onderstaande zaken naar voren. In de organisatie waar de casusinbrenger werkte was sprake van besluiteloosheid; met als gevolg onduidelijkheid. Dat leidde tot constatering als: er moeten knopen doorgehakt worden. Er moet dor hout worden gekapt. En er moet ruimte worden gemaakt, ook om initiatieven van de casusinbrenger tot ontwikkeling te laten komen.

Wat wordt bedoeld met de held? Het begrip 'held' wordt hier gebruikt in de zin van: iemand die zijn scheppende geest heeft ontdekt, gebruikt en dienstbaar maakt in het dagelijks leven. En dienstbaar aan een groter belang dan het eigen belang. Ofwel: iemand die zijn weg heeft gevonden. Daarvoor hoef je geen gespierde en gebruinde krachtpatser te zijn.

De weg van de held is een aansprekende metafoor voor mensen die zichzelf willen ontwikkelen. Veel mensen herkennen zich namelijk in het avontuur van de held en stoeien –net als de dappere helden in de mythes en sprookjes- met vragen als:

- Durf ik dit avontuur wel aan te gaan? Wat houdt me tegen?
- Wat biedt me meer houvast; het zekere ongemak van de huidige situatie of het onzekere gemak van een zinvolle verandering of verbetering?
- Wie of wat kan me helpen op mijn avontuur?
- Hoe ga ik om met alle beproevingen die ik tegenkom?
- Wat is mijn weg in het leven of in mijn werk?
- Wat laat ik achter en hoe kom ik terug?

Het doel van het avontuur van de held als intervisiemethode is:

- Het vergroten van het inzicht in je eigen gedrag en overwegingen in situaties waarin een oproep wordt gedaan om bestaande werkwijzen, omgangsvormen of normen en waarden te veranderen.

- Inzicht krijgen in keuzes die je maakt wanneer je een bijdrage levert aan een veranderingstraject.
- Op een andere manier informatie verzamelen over de manier waarop jij vanuit jouw opdracht en kwaliteiten een bijdrage kunt leveren aan structurele verandering.

Voor- en nadelen van de methode

Voordelen:

- De metafoor van de held biedt steun en herkenning: je beseft dat velen je zijn voorgegaan.
- Deelnemers leren anders kijken naar hun avontuur. Zij leren de fasen in hun eigen ontwikkeling herkennen. Bijvoorbeeld: tegenslag hoort erbij.
- Het daagt mensen uit om zelf aan de slag te gaan: alleen jij kunt het doen.

Nadelen:

- De methode is minder cognitief dan andere methodes. Dit vraagt van de deelnemers die graag werken vanuit rationaliteit en moeite hebben een met een meer spirituele benadering, een zekere gewenning. Voor hen kan de methode zweverig overkomen.
- Werken met geleide fantasie vraagt van deelnemers de bereidheid om te ontdekken wat hen helpt en wat niet: verbale begeleiding, grafische beelden, muzikale begeleiding. Het werkt bij iedereen net weer iets anders.
- Het is voor sommige mensen lastig om kantelingen in gedachten te maken: van abstract naar realiteit en weer terug.
- Zonder gebruikservaring met deze methode kan zij niet worden toegepast.

Voorwaarden voor gebruik

Het Avontuur van de Held is een “rijke” metafoor: je kunt er erg veel uithalen en ontdekken. Maar dat vraagt wel wat van de deelnemers. De methodiek werkt het best als:

- Er een ervaren facilitator is met ervaring en achtergrondkennis over het avontuur van de held. Zie hiervoor ook de literatuurverwijzingen aan het eind van dit hoofdstuk. Daarnaast is het zinvol om eerst zelf als deelnemer te hebben meegedaan.
- Groepsgrootte: 5 à 8 deelnemers. Op deze manier is er voldoende dynamiek en input (minstens 5) en kan ieder toch voldoende aan bod komen (maximaal 8).
- Werk in deze methode met 1 case tegelijk
- Gemiddelde tijdsduur: 1.5 à 2 uur

Valkuilen

Een valkuil is te beginnen aan deze methode, terwijl je moeite hebt om je verbeelding toe te laten en te laten spreken. Je moet bereid zijn verder te kijken naar jezelf dan je tot dan toe doet. Mede om die reden is het nodig dat de facilitator hiermee ervaring heeft opgebouwd.

Stappen

De intervisie van het Avontuur van de Held bestaat uit 8 stappen.

Stap 1: De casusinbrenger licht zijn casus toe en wordt daar kort op bevraagd.

- o Op welke situatie/ en je eigen bijdrage daarin wil je intervisie?
- o Waar is de casusinbrenger ontevreden over; wat wil je veranderen?

Stap 2: Voorbereidingen voor de reis.

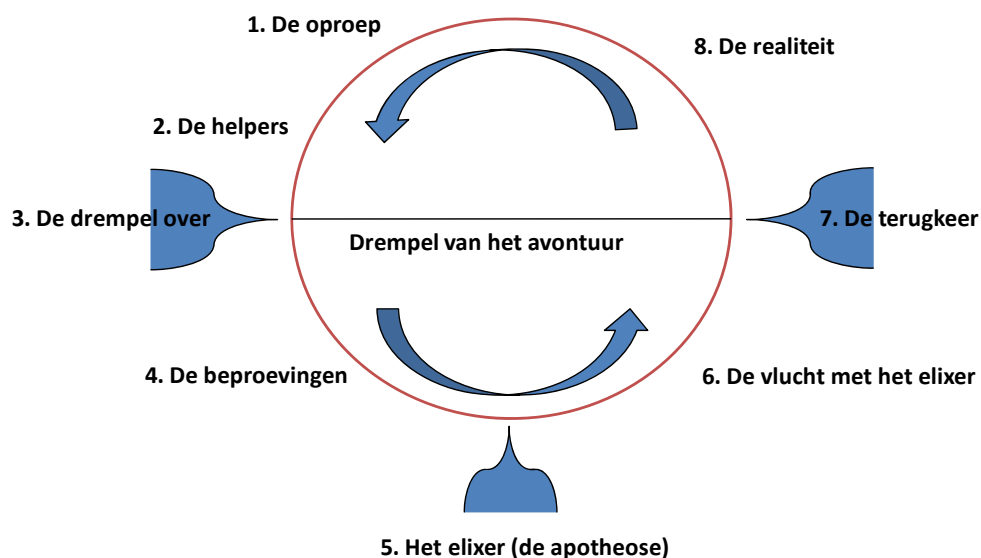
- o De casusinbrenger gaat rustig zitten (met de ogen dicht).

- o De overige deelnemers kunnen de reiziger observeren terwijl deze reist. Ze kunnen ook meereizen met de reiziger (met de ogen dicht). En kijken wat ze bij zichzelf tegenkomen over het onderwerp van de casusinbrenger.

Stap 3: Het avontuur doorlopen met behulp van de geleide fantasie.

- o De casusinbrenger en overige deelnemers zitten klaar (met de ogen dicht). Iedereen maakt de reis in stilte.
- o De facilitator begeleidt de geleide fantasie. Dit onderdeel duurt ongeveer 10/15 minuten. Beginnend bij 'de oproep' wordt tijdens de geleide fantasie het hele avontuur van de held doorlopen (zie onderstaand plaatje van het avontuur). Elke fase komt daarbij aan bod.

Avontuur van de held

- o De begeleiding van de facilitator kan op verschillende manieren:
 - Mondeling: De facilitator introduceert de fasen van de reis één voor één met een korte zin en stelt er vragen bij. Geef tussen de vragen voldoende tijd voor ieders fantasie. Zie onderstaand kader voor mondelinge begeleiding.
 - Muzikaal³: De facilitator kan ook een muziekstuk gebruiken bij de geleide fantasie. Werk met een muziekstuk van 6 tot 10 minuten dat past bij het ritme van de reis en de fasen die er in zitten. De facilitator kan ook hier elke fase introduceren met een korte zin.
 - Grafisch: Bij visueel ingestelde mensen kan met foto's of grafische beelden gewerkt worden. Deze foto's ondersteunen bij het maken van de reis. Op onze website (www.avontuurvandeheld.nl) is een presentatie met foto's en grafische beelden te downloaden.

³ Deelnemers aan eerdere sessie hebben ons getipt om bij de geleide fantasie muziek te gebruiken. Bijvoorbeeld rustige instrumentale muziek. Dat maakt dat mensen zich makkelijk kunnen concentreren. We experimenteren zelf met muziekstukken waar het Avontuur van de held in terug te horen is, zoals Overture 1812 van Tsjaikovski. Zie bijvoorbeeld <http://www.youtube.com/watch?v=IzMGzBKRTtU&feature=related>.

Kader: mondelinge begeleiding

De facilitator kan met onderstaande zinnen de geleide fantasie begeleiden.

1. De oproep: het avontuur lonkt. Ga je het avontuur aan of niet?
2. De helpers: er zijn interne en externe helpers op je tocht. Welke helpers kom jij tegen?
3. De drempel over: als je voldoende kracht/ vertrouwen hebt verzameld stap je over de drempel van het avontuur; het onbekende tegemoet. Wat zie je? Wat voel je?
4. De beproevingen: op je reis komen beproevingen op je pad. Wat kom je tegen?
5. Het elixer: je vindt het elixer en steelt het. Wat is jouw elixer?
6. De vlucht: je vlucht met het elixer. Wat zie en voel je?
7. De terugkeer: je keert terug met het elixer in de realiteit. Hoe is dat? Wat voel je?
8. De realiteit: de held leert het elixer toe te passen in de realiteit. Hoe is dat? Wat kom je daarbij tegen? Wat voel je daarbij?

Stap 4: De reis afronden

- o De casusinbrenger voltooit de reis en gaat weer in de groep zitten. Hij/zij maakt zo nodig aantekeningen over de ervaringen tijdens de reis.
- o Dat doen de deelnemers ook.

Stap 5: De eerste ervaringen

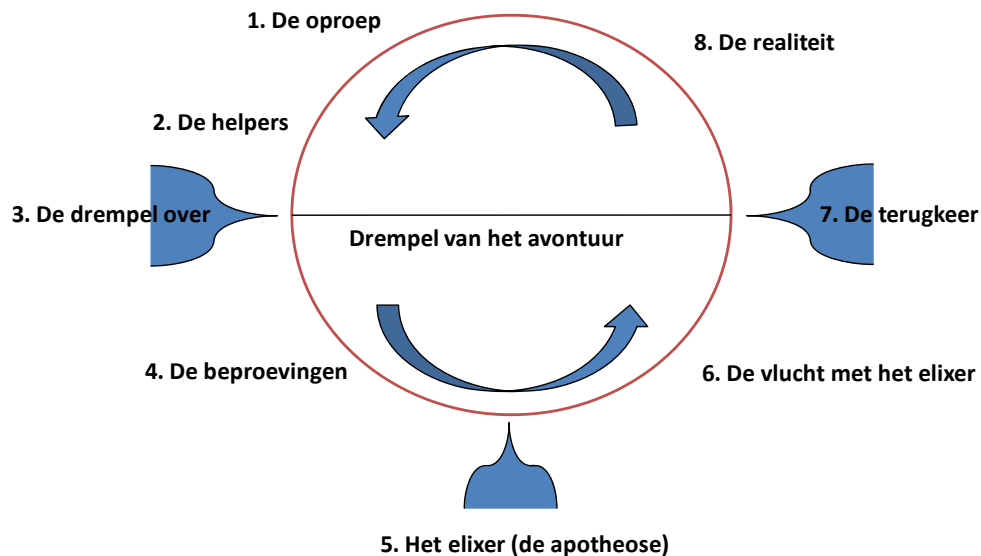
- o De casusinbrenger vertelt de overige deelnemers alvast in het kort de ervaringen tijdens zijn/ haar reis. Enkel op hoofdlijnen.

Stap 6: Het avontuur doorlopen met behulp van de reflectievragen

- o De opeenvolgende fasen van het avontuur (zie plaatje) worden opnieuw doorlopen, nu met behulp van een aantal reflectievragen over de reis van de casusinbrenger en de interpretatie ervan. Zie voor de reflectievragen onderstaand kader.
- o De facilitator en de overige deelnemers stellen de reflectievragen. Naar eigen inzicht kunnen extra vervolgvragen worden gesteld. Ook kunnen vragen worden weggelaten uit de lijst. Zorg wel dat elke fase aan de orde komt.
- o De casusinbrenger beantwoordt de vragen. NB Het doel van deze stap is de casusinbrenger te helpen om tot een goede interpretatie en analyse te komen van het ontvangen elixer. En de betekenis hiervan voor de rol en bijdrage van de casusinbrenger in deze situatie⁴.

⁴ Casusinbrengers die veel informatie hebben gekregen tijdens de geleide fantasie worden in deze stap het meest geholpen met vragen over de betekenis van de verkregen informatie. Casusinbrengers die minder informatie hebben gekregen tijdens de geleide fantasie kunnen met behulp van de reflectievragen worden geholpen om meer inzicht te krijgen bij hun interviewvraag.

Avontuur van de held

Reflectievragen

De onderstaande reflectievragen zijn uitgewerkt per fase in het avontuur van de held (zie het plaatje van het avontuur van de held). NB Wees als groep terughoudend om opinies te geven en evaluerende opmerkingen te maken. Naar behoefte kan onderling worden uitgewisseld.

Reflectievragen bij Fase 1 De Oproep

- Wat wordt bij jou geactiveerd bij de oproep?
- Wat maakt dat je in beweging komt?
- Ga je of ga je niet mee in de oproep?

Reflectievragen bij Fase 2 De Helpers

- Welke bronnen in jezelf steunen je bij dit avontuur?
- Welke (hulp)bronnen, personen in je omgeving steunen je bij dit avontuur?
- Wie zijn je sponsors, je bondgenoten?
- Wat stimuleert je om echt op pad te gaan?
- Waaraan ontleen je kracht; de overtuiging dat het gaat lukken?

Reflectievragen bij Fase 3 De Drempel over

- Waar zitten je twijfels? Wat weerhoudt je ervan om door te zetten?
- Wat maakt het zwaar?
- Welke krachten in jou vormen een drempel?
- Welke krachten/ partijen/ personen in je omgeving willen liever niet dat je dit gaat doen?

Reflectievragen bij Fase 4 De Beproevingen

- Welke zekerheden staan ter discussie als je dit onderwerp echt wilt oplossen/ aan wilt gaan?
- Welke angsten zijn aan de orde op dit avontuur?
- Wat moet je opgeven om je doel te bereiken?

- Van welk deel van jezelf moet je afscheid nemen?
- Welk deel van jezelf wordt het meest op de proef gesteld?

Reflectievragen bij Fase 5 Het Elixer

- Wat is voor jou de sleutel voor de verandering die je nastreeft?
- Welk symbool heb je ontvangen? Waar staat het voor?
- Welk inzicht ontleen je er aan? Ook voor je eigen rol en bijdrage?
- NB De overige deelnemers geven hier hun eigen suggesties/ beelden/ interpretaties

Reflectievragen bij Fase 6 De Vlucht met het elixer

- Tot welke keuzes, listen, compromissen ben je bereid om je doel te bereiken?
- Wat moet je opgeven om met het elixer aan het werk te gaan?
- Waar moet je tegen vechten om in de praktijk met het elixer aan het werk te gaan?

Reflectievragen bij Fase 7 De Terugkeer

- Welke weerstand moet je overwinnen als je terug bent in het hier en nu?
- Welke verwachtingen hebben anderen in jouw richting als je terugkeert met het elixer in de 'probleemsituatie'?
- Hoe ga je hiermee om?

Reflectievragen bij Fase 8 De Realiteit

- Wat gebeurt er als je het elixer in de praktijk toepast? Met jou, in je team, in de organisatie waar je werkt? Wat vraagt dat van jou?
- Hoe kun je het elixer, het symbool, het inzicht ten volle benutten?
- NB De overige deelnemers geven hier hun eigen suggesties/ beelden/ tips

Stap 7: Inzichten samenvatten

- De groep bevraagt de casusinbrenger op: Welke inzichten heb je verkregen? En wat ga je er mee doen?

Stap 8: Evaluatie van de intervisie

- Hoe kijken we terug op de intervisie? Wat leren we over het werken met deze methodiek? Wat doen we een volgende keer anders?

Achtergrondinformatie en literatuur

Tom de Haas (adviseur) en Jorn Bruining (trainer/procesbegeleider) werken samen rond het thema van het Avontuur van de Held. Zij organiseren rond dit thema o.a. inspiratiemiddagen, open inschrijvingstrainingen en MD-trajecten op maat in organisaties. Zie de site www.avontuurvandeheld.nl

Boeken

- De held met de duizend gezichten (Joseph Campbell) (2006) ISBN 90-467-0093-3
- De held in jezelf (Carol Pearson) (1989) ISBN 90-6590-429-8
- De terugkeer van de koning (Ton van de Kroon) (1996) ISBN 90-202-8120-8
- Leiderschap. Een reis in beeld (Manfred van Doorn) (zie www.plannensmederij.nl)
- Mythen openen het leven (Michael Toms) (1991) ISBN 978-90-6271-039-3

- De weg van de heldin (Maureen Murdock) (2008) ISBN 9074899331
- De ontembare vrouw (Clarissa Pinkola Estes) (1994) ISBN 9789023008491
- Godinnen in elke vrouw (Jean Shinoda Bolen) (2000) 9041701931

Websites

- Joseph Campbell: www.jcf.org
- Carol Pearson: www.herowithin.com

Films

- Manfred van Doorn: www.plannensmederij.nl
Manfred van Doorn heeft een aantal films op een rij gezet, waarin thema's uit de reis van de held terugkomen.

NB deze intervisiemethodiek is opgenomen in het intervisieboek van de OOA dat in september 2009 verschijnt.

A4. Instructiekaart Het Avontuur van de Held

De intervisie van het Avontuur van de Held bestaat uit 8 stappen.

Stap 1: De casusinbrenger licht zijn casus toe en wordt daar kort op bevraagd.

- o Op welke situatie/ en je eigen bijdrage daarin wil je intervisie?
- o Waar is de casusinbrenger ontevreden over; wat wil je veranderen?

Stap 2: Voorbereidingen voor de reis.

- o De casusinbrenger gaat rustig zitten (met de ogen dicht).
- o De overige deelnemers kunnen de reiziger observeren terwijl deze reist. Ze kunnen ook meereizen met de reiziger (met de ogen dicht). En kijken wat ze bij zichzelf tegenkomen over het onderwerp van de casusinbrenger.

Stap 3: Het avontuur doorlopen met behulp van de geleide fantasie.

- o De casusinbrenger en overige deelnemers zitten klaar (met de ogen dicht). Iedereen maakt de reis in stilte.
- o De facilitator begeleidt de geleide fantasie. Dit onderdeel duurt ongeveer 10/15 minuten. Beginnend bij 'de oproep' wordt tijdens de geleide fantasie het hele avontuur van de held doorlopen. Elke fase komt daarbij aan bod.
- o De begeleiding van de facilitator kan mondeling, muzikaal of grafisch zijn.

Stap 4: De reis afronden

- o De casusinbrenger voltooit de reis en gaat weer in de groep zitten. Hij/zij maakt zo nodig aantekeningen over de ervaringen tijdens de reis. Zo ook de deelnemers.

Stap 5: De eerste ervaringen

- o De casusinbrenger vertelt de overige deelnemers alvast in het kort de ervaringen tijdens zijn/ haar reis. Enkel op hoofdlijnen.

Stap 6: Het avontuur doorlopen met behulp van de reflectievragen

- o De opeenvolgende fasen van het avontuur worden opnieuw doorlopen, nu met behulp van reflectievragen.
- o De facilitator en de overige deelnemers stellen de reflectievragen. Naar eigen inzicht kunnen extra vervolgvragen worden gesteld. Ook kunnen vragen worden weggelaten uit de lijst. Zorg wel dat elke fase aan de orde komt.
- o De casusinbrenger beantwoordt de vragen. NB Het doel van deze stap is de casusinbrenger te helpen om tot een goede interpretatie en analyse te komen van het ontvangen elixer. En de betekenis hiervan voor de rol en bijdrage van de casusinbrenger in deze situatie.

Stap 7: Inzichten samenvatten

- o De groep bevraagt de casusinbrenger op: Welke inzichten heb je verkregen? En wat ga je er mee doen?

Stap 8: Evaluatie van de intervisie

- o Hoe kijken we terug op de intervisie? Wat leren we over het werken met deze methodiek? Wat doen we een volgende keer anders?